

Література

1. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языка / В.Г. Гак. – Л. : Просвещение, 1983. – 290 с.
2. Голубовська І.О. Мова соціальних мереж як новітній лінгвістичний феномен / І.О. Голубовська // Мовні і концептуальні картини світу. – 2015. – Вип. 55. – Ч. 2. – С. 49–56.
3. Кондратюк О.В. Молодіжний сленг як мовне явище / О.В. Кондратюк // Ї: незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2005. – № 38. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/38-zmist.htm>.
4. Марковина И.Ю. Влияние национальной специфики языка и культуры на процесс межкультурного общения: проблемы и перспективы / И.Ю. Марковина. – М. : ИНИОН АН СССР, 1983. – 257 с.
5. Россия и Китай: молодежь XXI века : [монография] / отв. ред. : М.К. Горшков, Ли Чунлинь, З.Т. Голенкова, П.М. Козырева. – М. : Новый хронограф, 2014. – 424 с.
6. Фокина В.Н. Язык общения интернет-социума Рунета. Становление и развитие: молодежный, компьютерный, интернет-сленг, компьютерные термины / В.Н. Фокина, А.В. Абрамова, О.А. Дегтярева // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fwww.muh.ru%2Fcontent%2Fdoc%2F110131_pps_01.doc&name=110131_pps_01.doc&lang=ru&c=573c5ce8d371.
7. 许锦妹. 当下网络流行语入侵汉语现象严重 // 中国青年报. – 2015年02月05日 07版 (Сюй Цзіньмей. Вторгнення популярних інтернет-виразів у китайську мову як серйозне явище сьогодні / Сюй Цзіньмей // Китайська молодіжна газета. – 2015. – № 7). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zqb.cyoul.com/html/2015-02/05/nw.D110000zqgnb_20150205_2-07.htm.
8. 杨明星. 网络语言对传统汉语的影响 // 百度文库. – 2013年, 03月06日 10版 (Ян Мінсін. Вплив інтернет-лексики на розвиток китайської літературної мови / Ян Мінсін // Пошуковий портал «Байду». – 2013. – № 10). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wenku.baidu.com/view/2c7724287375a417866f8f42.htm>.

УДК 811.581'37 (045)

Цимбал С. В.

КАТЕГОРІЇ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ ТА ЛОКАТИВНОСТІ
В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ КИТАЙСЬКОГО ЕТНОСУ

Стаття присвячена дослідженню способів вираження семантичних категорій темпоральності та локативності в китайськомовній картині світу, зокрема лексичними та фразеологічними одиницями китайської мови, які є вербалізаторами зазначених категорій.

Ключові слова: локативність, темпоральність, картина світу, китайська мова, фразеологізм.

Цимбал С. В. Категории темпоральности и локативности в языковой картине мира китайского этноса. – Статья. Статья посвящена исследованию способов выражения семантических категорий темпоральности и локативности в китайскоязычной картине мира, в частности лексическими и фразеологическими единицами китайского языка, которые являются вербализаторами указанных категорий.

Ключевые слова: локативность, темпоральность, картина мира, китайский язык, фразеологизм.

Tsimbal S. V. Temporal and locative categories in the Chinese ethnicity's language world picture. – Article.

The article deals with the investigation of expression ways of the semantic categories of temporality and locativity in the Chinese world picture, particularly Chinese lexical and phraseological units, which verbalize categories, indicated above.

Key words: locativity, temporality, picture of world, Chinese, idiom.

Феномени часу та простору завжди викликали увагу вчених широкого кола наук (фізики, біології, економіки, соціології, філософії, культурології тощо), проте їх вивчення було досить проблематичним і пов'язувалося з аналізом явищ буття людини. Так, більшість дослідників *час* характеризують як поняття, яке важко, або навіть неможливо визначити, і з цієї причини воно отримує найменування «надпроблеми», «головоломки» [13, с. 3]. Однак починаючи з другої половини ХХ ст. і дотепер здійснюється глобальне переосмислення світобудови, у тому числі відбуваються значні політичні, економічні, інформаційні, соціальні та культурні зрушення, а отже, змінюються як уявлення про час, так і власне сприйняття часу [13]. Це дає певні підстави заявляти про «фундаментальну еволюцію *темпоральності*» [25, с. 5], що

постає у вигляді семантичної категорії, яка «відображає сприйняття й усвідомлення людиною часу ситуацій, що позначаються, та їх елементів відносно моменту мовлення мовця або іншої точки відліку» [19, с. 5].

За твердженням дослідників, мова у своєму розпорядженні має цілий арсенал спеціалізованих граматичних і лексичних темпоральних засобів, що здатні передавати часові значення. Так, до лексичних засобів вираження темпоральності зараховують прислівники, прикметники, іменники, дієслова, числівники, сполучники, частки, до граматичних – категорії виду й часу дієслів, окремі синтаксичні конструкції. Зокрема, категорію темпоральності репрезентують «слова й словосполучення, які безпосередньо передають значення часу, а також словосполучення, що позначають

дати» [докл. про це див.: 21]. Цей пласт лексики досить докладно розглядався в працях А.І. Моїсеєва, А.Б. Мордвінова, В.Г. Гака, А.В. Бондарко, Р.Л. Ковалевського, А.Р. Нурєвої, Є.А. Смикової, Н.В. Андрєвої та інших російських фахівців [11, с. 7], а також у докторській дисертації українського мовознавця О.І. Бондаря [5].

Водночас *простір*, за словами В.Г. Гака, «є однією з перших реалій буття, яку сприймає й диференціює людина» та яка «організується навколо людини, що ставить себе в центр макро- і мікрокосмосу» [9, с. 670]. Інакше кажучи, простір постає відносною субстанцією або ментальною моделлю у свідомості людини, що свідчить про його егоцентричність, «має сенс у відліку від самого суб'єкта пізнання та демонструє його уявлення про світ» [14, с. 7]. Ці та інші бачення простору починають формуватися на основі найпростіших відчуттів і вроджених або підсвідомих реакцій людського мозку на навколишнє середовище [6, с. 24]. Зокрема, найбільш різноманітні моделі світу (соціальні, релігійні, політичні, моральні), за допомогою яких людина усвідомлює навколишнє її життя, незмінно виявляються наділеними просторовими характеристиками [15, с. 267].

Окрім того, мовна інтерпретація категорії простору кваліфікується дослідниками як семантична категорія *локативності*, функціонально-семантичне поле якої охоплює різнорівневі засоби мови, що взаємодіють під час вираження просторових відносин [20, с. 5]. Слова з локативною семантикою нерідко вказують на своєрідне членування світу, особливості його відображення в мовній свідомості носіїв мови, часто наповнені культурним змістом, що уможлиблює вивчення лінгвокультурологічних та аксіологічних основ локативності [22]. Розглядом цих та інших питань, зокрема, займалися В.Г. Гак, А.В. Бондарко, М.В. Всеволодова, І.А. Мельчук, В.А. Плунгян, Є.Ю. Владимірський та інші [22, с. 9].

Слід також погодитися з думкою Л.М. Федосєєвої, яка зауважує: «Категорія локативності в мовній картині світу тісно пов'язана з категорією темпоральності, що пояснюється діалектичною єдністю простору й часу як універсальних визначень буття» [22, с. 15]. А.О. Худяков продовжує цю тезу, зазначаючи, що світ складається з подій, які наділені просторово-часовою протяжністю; час і простір нерозривні та певною мірою взаємообернені; а отже, абстрагування від фактора простору в процесі дослідження ролі фактору часу в семіозисі мовних знаків є неможливим [23, с. 97]. Утім, перш ніж потрапити в мовний вжиток, ці та інші погляди на явища буття формуються та закарбовуються в картині світу окремого народу, що є результатом «усієї духовної активності людини» та її взаємодії зі світом [16, с. 71]. Зокрема, до основних параметрів картини світу, за допомогою

яких вона може проявлятися, належать просторові (верх/низ, правий/лівий, схід/захід), часові (день/ніч, зима/літо), кількісні, етичні та інші ознаки [16, с. 71].

Тут варто згадати твердження Д.М. Замятина про те, що «простір і час – найприродніші й найорганічніші координати культури будь-якого народу» [12, с. 2], для кожного з яких характерна своя власна модель просторово-часових відносин, а також особливе бачення взаємодії цих категорій. Сприйняття Всесвіту як постійного перетворення простору в час і часу в простір притаманне, зокрема, і китайському етносу, що передусім віддзеркалюється в ідеях китайської філософії про дуалізовану єдність двох начал Інь-Ян (阴阳 [yīn yáng]), їх конкретизацію в необмеженій низці опозицій (темне/світле, пасивне/активне, спокій/рух, м'яке/тверде, внутрішнє/зовнішнє, нижнє/верхнє, земне/небесне, простір/час, чоловіче/жіноче тощо) [27, с. 271]. На переконання деяких китайських мислителів, взаємодія цих двох елементів послідовно породжувала чотири символи (四象 [sìxiàng]), вісім триграм (八卦 [bāguà]), шістдесят чотири гексаграми (六十四卦 [liùshísiànguà]), а потім все суще [27, с. 425]. Для інших Інь-Ян ототожнювались із самим Дао (道 [dào], шлях) як результатом їх взаємоперетворення після досягнення певної фази розвитку («одне інь, одне ян – це і є дао») [27, с. 271]. Будучи універсальним символом руху, Дао водночас поставав просторово-часовою сутністю, синтезом простору та часу (宇宙 [yǔzhòu]), набуваючи значення універсуму [27, с. 443]. З цієї точки зору простір тлумачився як такий, що «має реальність, але не перебуває в конкретному місці», а час – таке, що «має протяжність, але не має кореня та верхівки», тобто кінця й початку [27, с. 638].

Однак, крім філософських міркувань, не менш характерним для картини світу людини, життя якої вимагало постійного пристосування до навколишнього світу, стало переосмислення часу та простору як надважливих орієнтирів буття. Це пов'язано головним чином із розвиненістю в давньому Китаї астрономії, що підтверджується існуванням аграрного календаря, який «поєднував у собі місячний календар із сонячним», а також наявністю розгалуженої системи часових сезонів (у загальній кількості 24, тобто шість для кожної пори року) для полегшеного визначення термінів сільськогосподарських робіт тощо [18, с. 42]. Орієнтування в просторі відбувалося зазвичай за положенням Сонця в небі, а відтак обумовлювало визначення основних напрямів світу – півдня (як «кульмінації головного світила», кардинального напрямку), сходу, півночі та заходу [4]. Схильність до чіткого поділу середовища, зокрема співвіднесення місцезнаходження предметів зі сторонами світу, знаходить своє пояснення в дотриманні як

давніми, так і сучасними носіями китайської лінгвокультури принципів вчення з організації простору феншуй (风水 [fēngshuǐ]) під час будівництва міст, власної оселі тощо [7, с. 84]. Таким чином, можна зробити висновок, що ні простір, ні час для давніх китайців не були абстрактними параметрами: час був розчленований на окремі сезони та їх відрізки (а не поставав послідовністю однорідних моментів), водночас простір не простягався повсюди, а розділявся на конкретні області [17].

Результатом відображення таких уявлень у мовній картині світу китайців став процес вербалізації локативно-темпоральних відносин китайської мови, яка характеризується багатством лексики на позначення категорій простору та часу. Так, серед найрізноманітніших засобів, що слугують просторовими вербалізаторами в сучасній китайській мові (наприклад, прийменниково-післяйменникові конструкції тощо), особливо важливу позицію, як підкреслює Ван Сяоцян, займають локативи – повнозначні слова, які позначають положення об'єкта в просторі або відносно іншого об'єкта [7, с. 85]. Серед найуживаніших локативів китайської мови, що зазвичай належать до іменників, дослідниця виокремлює низку понять, що відображують позицію в просторі, і категоризує їх наступним чином:

- 方位 [fāngwèi] – місце розташування;
- 东 [dōng], 西 [xī], 北 [běi], 南 [nán] – схід, захід, північ, південь;
- 上 [shàng], 下 [xià], 左 [zuǒ], 右 [yòu] – зверху, знизу, ліворуч, праворуч;
- 前 [qián], 后 [hòu], 中 [zhōng] – спереду, позаду, посередині;
- 里 [lǐ], 外 [wài] – всередині, ззовні;
- 旁边 [pángbiān], 周围 [zhōuwéi] – поблизу, навколо.

Автор наголошує на тому, що, на відміну від названих іменників із локативною семантикою, які позначають статичні відносини у просторі, для вираження динаміки носіями китайської мови використовуються дієслова, а також дієслівні модифікатори, які зазвичай прирівнюються до префіксів російських/українських дієслів. Натомість у сучасній китайській мові засобом вираження просторових відносин не виступають взагалі прислівники [8, с. 24].

Попри це, у китайській лінгвокультурі з просторовими орієнтирами тісно пов'язане розуміння часу: «спостерігати час по-китайськи значить стояти обличчям до вже здійсненого та спиною до майбутнього, очікуваного» [3]; «попереднє в китайській свідомості знаходиться зверху й спереду, праворуч, а подальше – знизу й позаду, ліворуч» [10, с. 38]. Вартим уваги є також метафоричне міркування Є.В. Афонасенко про специфічне усвідомлення часу представниками китайського етносу: «китаєць, що пливе вниз за течією ріки життя,

сидить у човні обличчям до пройденого шляху й спиною до майбутнього, очікуваного. Майбутнє в китайця знаходиться зі спини, тече йому в потилицю, і тому воно невідоме й марне для задач теперішнього моменту» [3]. Відображуючись на мовному рівні, такий взаємозв'язок категорій темпоральності та локативності прослідковується у використанні китайським мовцем ієрогліфів-локативів на позначення часу: для того, щоб сказати про події, що відбулися раніше, китайці застосують просторову метафору «вгору» (上 [shàng]), тоді як «низ» (下 [xià]) буде означати подію, що відбудеться пізніше [26, с. 29]. Подібним чином здійснюється також процес вираження подій, що сталися або стануться до чи після моменту недавнього минулого/майбутнього: ієрогліф 前 [qián] використовується на позначення більш віддаленого минулого, яке в уявленні китайців знаходиться на передньому плані, ієрогліф 后 [hòu] слугує позначкою того, що настане згодом, після майбутньої події, та орієнтований на план позаду [10, с. 39]. Такі метафори зазвичай застосовуються в складі лексем, що вербалізують послідовність років та місяців: позаминулий рік/місяць ієрогліфічно позначається як 前年 [qiánnián] / 前月 [qiányuè], минулий – 上年 [shàng nián] / 上个月 [shàng ge yuè], наступний рік/місяць – 下年 [xiànián] / 下个月 [xià ge yuè], через 2 роки/місяці – 后年 [hòunián] / 后月 [hòuyuè]. Водночас необхідно зазначити, що в розмовному мовленні більш вживаними формами є 去年 [qùnián] (минулий рік) та 明年 [míngnián] (наступний рік).

Просторовими характеристиками також наділені й інші одиниці часу. Наприклад, для вираження послідовності тижнів використовуються локативи 上 (минулий) і 下 (наступний), для днів – 前 (день, що передував вчорашньому) і 后 (день, що настане після завтрашнього), а для позначення відрізка доби до локативів 上 і 下 додається ієрогліф 中 [zhōng], що входить до складу лексичної одиниці 中午 [zhōngwǔ] («полудень»).

Окрім наведених прикладів локативно-темпоральних відносин у китайській мові, особливої уваги заслуговує також класифікація засобів вираження часу – темпоративів. Як зазначалося вище, орієнтування в часі за допомогою астрономії було для давніх китайців одним з основних аспектів упорядкування їх повсякденного життя, а отже, мало вагомий вплив на процес формування вербальної репрезентації категорії темпоральності. Однак необхідно зазначити, що в китайській мові «синтаксичне теперішнє не марковано в реченні» [1] – іншими словами, відсутнє пряме позначення теперішнього часу. У зв'язку з цим темпоративами китайської мови постають лексичні одиниці, що слугують для вираження минулого й майбутнього часу та належать як до повнозначних, так і до службових частин мови. Серед останніх фахів-

ці виокремлюють групу морфем, до складу яких входять 了 [le], 着 [zhe], 在 [zai], 呢 [ne] та інші, «що здатні в різних умовах виражати різноманітні значення, зокрема й часові» [1; 2]. Як слушно зауважує І.І. Акімова, до повнозначних слів темпоральної семантики належать іменники та прислівники, що слугують вербалізаторами об'єктивного часу, який у будь-якій мові, зокрема і китайській, розподіляється на нечисловий (ототожнюється з загальним хронотопом мовців) і числовий (час на годиннику, дата тощо) [1]. До лексем нечислового часу китайської мови зараховують одиниці іменникової темпоральності: *вдень, ввечері, восени* тощо, серед яких особливу цікавість викликає лексичне вираження поділу доби на відрізки [1].

На початку статті ми вже заявляли, що в більшості випадків *простір* для китайців співвідноситься з поняттям «чотири сторони світу» та виражається в китайській мові за допомогою локативів із просторово-статичною семантикою: схід (东 [dōng]), захід (西 [xī]), північ (北 [běi]), південь (南 [nán]), а *час*, у свою чергу, ототожнюється з циклічним рухом певної кількості періодів, серед яких найбільш вагомим для сільського господарства поставав поділ року на сезони: весна (春 [chūn]), літо (夏 [xià]), осінь (秋 [qiū]), зима (冬 [dōng]).

Ці поняття настільки міцно вкорінилися в китайську національну свідомість, що, пройшовши процес метафоризації, увійшли до складу багатьох стійких виразів і фраз, тобто фразеологізмів. Як відомо, серед фразеологічних одиниць (далі – ФО) китайської мови виокремлюють такі їх різновиди: 成语 ([chéngyǔ], *чен'юй*) – сталі вирази, 歇后语 ([xiēhòuyǔ], *сехоуіуі*) – недовмки-іншомовки, 谚语 ([yànyǔ], *ян'юй*) – прислів'я, 俗语 ([súyǔ], *су юй*) – приказки, 惯用语 ([guànyòngyǔ], *гуань юн'юй*) – звичні вирази (кліше) [28, с. 8], кожен з яких має свої особливості граматичної будови, лексичного наповнення, сферу використання тощо. Маючи на увазі аспект вираження локативності та темпоральності в складі ФО, зауважимо, що всі види фразеологізмів китайської мови характеризуються наявністю у їх складі лексем на позначення цих категорій. Так, наприклад:

а) категорія темпоральності присутня в недовмці-іншомовці *сехоуіуі*: 秋后的蚂蚱 – 蹦达不了几天 [qiūhòu de màzha – bèngdabuliǎo jǐtiān] (досл.: Цвіркун *після настання осені* не проживе й декількох *днів*) – «кінець близько, жити залишилось недовго» [30]. Темпоративами в цьому прикладі є 秋后 (після настання осені) і 天 (день);

б) локативність відображена в звичному виразі *гуань юн'юй*: 拆东墙补西墙 [chāi dōngqiáng bǔ xīqiáng] (досл.: Розбирати *східну* стіну, для того щоб побудувати *західну* стіну) – «вирішувати одну проблему шляхом створення іншої» [28, с. 50]. У цьому випадку локативи представлені лек-

сичними одиницями (далі – ЛО) 东 (*схід, східний*) і 西 (*захід, західний*);

в) поєднання обох категорій відбувається в складі:

– приказки *су юй*: 三十年河东, 三十年河西 [sān shí nián hé dōng, sān shí nián hé xī] (досл.: Тридцять *років* ріка (Хуанхе) тече на *схід*, тридцять *років* – на *захід*) – «все тече, все змінюється; мінливість життя» [31]. Тут темпоральність виражається за допомогою ЛО 年 (рік); локативність представлена ЛО 东 (схід, східний) та 西 (захід, західний);

– прислів'я *ян'юй*: 近水楼台先得月, 向阳花木早逢春 [jìn shuǐ lóutái xiān dé yuè, xiàng yáng huā mù zǎo féngchūn] (досл.: Вежа *біля* води *першою* зустрічає місяць, рослини, звернені до сонця, *раніше* (всіх) зустрічають *весну*) – «з максимальною користю використовувати своє положення» [29]. До складу цієї ФО входять: локатив 近 (біля, близько) і темпоративи 先 (раніше, спочатку, перед), 早 (рано, ранній, ранок), 春 (весна, навесні).

Втім, найбільш яскраве віддзеркалення значення простору й часу спостерігається в складі окремої групи фразеологізмів *чен'юй*. Ці вирази характеризуються яскраво вираженою етимологічною та культурологічною специфікою, оскільки, побутуючи в мові протягом багатьох століть, найбільш повно відображують реалії саме китайської дійсності [24, с. 69]. Досліджуючи фразеологічний матеріал на основі китайського фразеологічного онлайн-словника [32], ми виявили цілу низку фразеологічних одиниць *чен'юй*, у складі яких можна виокремити компоненти іменникової темпоральності та локативності зі значенням «сторони світу» і «пори року» та розділили їх на дві відповідні групи:

локативні ФО:

– 东西南北 [dōng xī nán běi] (досл.: **схід, захід, південь, північ**) – «чотири сторони світу; скрізь, усюди»;

– 南辕北辙 [nányuán běizhē] (досл.: (повернути) голоблі на **південь**, їхати на **північ**) – «робити все навпаки, рухатися в протилежному напрямку»;

– 东怒西怨 [dōngnù xīyuàn] (досл.: **східний** гнів, **західна** ворожнеча) – «зганяти свою злість на інших»;

– 北门锁钥 [běimén suǒyuè] (досл.: замок і ключ **північних** воріт) – «стратегічний пункт північного кордону країни»;

– 南风不竞 [nánfēng bújìng] (досл.: музика, яка лунає з **півдня** (南风), дуже тиха, негучна (不竞)) – «супротивникам не здобути перемоги»;

– 南金东箭 [nánjīndōngjiàn] (досл.: золото з **півдня**, бамбук із **півночі**) – «феноменальний талант»;

темпоральні ФО:

– 春生夏长, 秋收冬藏 [chūn shēng xià zhǎng, qiūshōu dōngcáng] (досл.: **весна** народжує, **літо**

виросує, **осінь** збирає, **зима** зберігає) – «звичний процес сільськогосподарських робіт; плин повсякденного життя»;

– 社燕秋鸿 [shèyàn qiūhóng] (досл.: ластівки, що прилітають **навесні**, лебеді, що відлітають **восени**) – «люди, які розлучаються відразу після зустрічі» (у складі цієї ФО одним з вербалізаторів темпоральності є лексема 社, яка у цьому випадку виступає імпліцитним позначенням весняного часу, оскільки є усеченим варіантом ЛО 春社 [chūnshè] – «свято посеред весни»);

– 春诵夏弦 [chūnsòng xiàxián] (досл.: **навесні** декламувати, **влітку** акомпанувати) – «(шкільне) навчання; навчатися (чому-небудь)»;

– 夏炉冬扇 [xiàlú dōngshàn] (досл.: **влітку** топити піч, **взимку** обмахуватися віялом) – «робити безглузді речі»;

– 冰壶秋月 [bīnghú qiūyuè] (досл.: нефритовий глечик із льодом, сйво **осіннього** місяця) – «душевна чистота й невинність»;

– 十冬腊月 [shí dōng là yuè] (досл.: 10-й (十), 11-й (冬) та 12-й (腊月) місяці за місячним календарем) – «зимовий сезон; найхолодніші місяці року; кінець року».

З огляду на зазначене, можна зробити висновок, що семантичні категорії локативності та темпоральності відіграють значну роль у мовній

репрезентації загальнолюдських понять простору та часу, які у зв'язку з цим постають пріоритетними об'єктами сучасних наукових дискусій. Водночас важливим аспектом локативно-темпоральних відносин є їх тісний взаємозв'язок у мовних картинах світу майже всіх народів, що пояснюється сприйняттям простору та часу в їх нерозривній єдності. Оскільки модель світу китайського етносу теж побудована на подібних уявленнях, на мовному рівні категорії часу та простору знайшли своє вербальне відображення в різноманітних локативних і темпоральних засобах, які, зокрема, увійшли до складу багатьох фразеологізмів китайської мови. Найбільш чітко та яскраве вираження локативності та темпоральності спостерігається у складі китайських ФО *чен'юй*, серед компонентів яких можна виокремити головний локатив «сторони світу» і темпоратив «пори року», які, на нашу думку, є найбільш типовими репрезентантами уявлень про простір і час китайців. Утім, незважаючи на зростаючу кількість лінгвістичних розвідок у сфері синології, дослідження саме цих і деяких інших особливостей вираження просторових і часових відношень у китайській мові ще й досі залишаються лакунарними, що засвідчує актуальність їх подальшого вивчення.

Література

1. Акимова И.И. Интерферирующий фактор языковой концептуализации в категории темпоральности русского и китайского языков и пути его преодоления / И.И. Акимова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/docs/index-174069.html>.
2. Акимова И.И. Функционально-семантические категории русской именной темпоральности и глагольного аспекта в зеркале китайского языка / И.И. Акимова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/16_aden_2011/philologia/1_88590.doc.htm.
3. Афонасенко Е.В. Особенности этнического самосознания современных китайцев / Е.В. Афонасенко // Развитие личности. – 2004. – № 1. – С.131–143.
4. Ахметсафин А.Н. Композиционное пространство китайского иероглифа (были ли древние китайцы «левшами») / А.Н. Ахметсафин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://hanbalik.narod.ru/chinese_calligraphy/composition_space_of_characters.htm.
5. Бондар О.І. Система і структура функціонально-семантичних полів темпоральності в сучасній українській літературній мові. Функціонально-ономасіологічний аспект : дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 / О.І. Бондар ; Одеський держ. ун-т ім. І.І. Мечникова. – О., 1998. – 369 с.
6. Бондарева Л.М. К проблеме интерпретации концепта «пространство» в отечественной и зарубежной лингвистике / Л.М. Бондарева // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. – 2015. – Вып. 2. – С. 23–30.
7. Сяоцянь В. Локативы как основной способ выражения пространственных отношений в современном китайском языке / В. Сяоцянь // Вестник НГУ: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Том 7 (2). – 2009. – С. 74–85.
8. Ван Сяоцянь. Сопоставительный анализ способов выражения пространственно-статических отношений в русском и китайском языках / Ван Сяоцянь // Вестник НГУ: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Том 8 (1). – 2010. – С. 20–33.
9. Гак В.Г. Языковые преобразования / В.Г. Гак. – М. : Языки русской литературы, 1998. – 768 с.
10. Девятов А.П. Красный дракон. Китай и Россия в XXI веке. – М. : Алгоритм, 2002. – 288 с.
11. Жукова С.А. Особенности темпоральной организации художественного текста (на материале современных немецкоязычных коротких рассказов) : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : спец. 10.02.19 / С.А. Жукова ; Российский гос. ун-т имени И. Канта. – Калининград, 2010. – 22 с.
12. Замятин Д.Н. Культура и пространство. Моделирование географических образов / Д.Н. Замятин. – М. : Знак, 2006. – 488 с.
13. Иливицкая Л.Г. Время и хронотип : новые подходы и понятия : дис. ... канд. филос. наук : спец. 24.00.01 / Л.Г. Иливицкая ; Морд. гос. ун-т им. Н.П. Огарева. – Саранск, 2011. – 139 с.
14. Красницька К.В. Вербалізований концепт СТОРОНИ СВІТУ в англомовній картині світу : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 / К.В. Красницька ; Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. – О., 2015. – 20 с.
15. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М. Лотман. – М. : Искусство, 1970. – 384 с.
16. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие / В.А. Маслова. – 3-е изд., перераб. и доп. – Минск : Тетра-Системс, 2008. – 272 с.

17. Поликарпов В.С. Время и культура / В.С. Поликарпов. – Харьков : Вища школа, 1987. – 68 с.
18. Тань Аошун. Китайская картина мира : Язык, культура, ментальность. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 240 с.
19. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность / отв. ред. А.В. Бондарко. – Ленинград : Наука, 1990. – 263 с.
20. Теория функциональной грамматики: Локативность. Бытийность. Посессивность. Обусловленность / отв. ред. А.В. Бондарко. – СПб. : Наука, 1996. – 229 с.
21. Терехова Л.В. Газетный макротекст: единство категорий время, пространство, человек в публикациях о кризисной ситуации (на материале англоязычной периодики) : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / Л.В. Терехова ; Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова. – О., 2015. – 238 с.
22. Федосеева Л.Н. Категория локативности в современном русском языке : дис. ... д-ра. филол. наук : спец. 10.02.01 / Л.Н. Федосеева ; Тамб. гос. ун-т им. Г.Р. Державина. – Москва, 2013. – 450 с.
23. Худяков А.А. Семиозис простого предложения : дис. ... д-ра. филол. наук : спец. 10.02.04 / А.А. Худяков ; Поморский гос. ун-т. – Архангельск, 2000. – 272 с.
24. Чэнь Шуан. Китайские идиомы (чэньюй 成语) как компонент содержания межкультурной компетенции / Чэнь Шуан // Вестник Пермского университета: Российская и зарубежная филология. – Вып. 3 (23). – 2013. – С. 69–75.
25. Brose H.-G. Towards a culture of non-simultaneity? / H.-G. Brose // Time & Society. – 2004. – № 13 (1). – P. 5–26.
26. Fulga A. Language and perception of space, motion and time / A. Fulga // Concordia Working Papers in Applied Linguistics. – Montreal : Copal, 2012. – № 3. – P. 26–37.
27. Китайская философия : энциклопедический словарь / гл. ред. М.Л. Титаренко. – М. : Мысль, 1994. – 652 с.
28. Кожевников И.Р. Словарь привычных выражений китайского языка: более 1000 словосочетаний / И.Р. Кожевников. – М. : АСТ : Восток – Запад, 2005. – 333 с.
29. 100 жемчужин китайской мудрости. – М. : АСТ ; Восток – Запад. – 2007. – 217 [7] с.
30. 常用汉语成语典故翻译 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://fl.gzu.edu.cn/s/219/t/448/6d/a9/info28073.htm>.
31. 汉辞网 : 汉语大辞典 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.hydc.com>.
32. 在线成语词典 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://chengyu.t086.com>.